

Latvijas Republikas Senāts

LĒMUMS

Rīgā 2025. gada 1. augustā

Senāts šādā sastāvā: senatore referente Aija Branta, senatores Irīna Jansone un Anita Poļakova

rakstveida procesā izskatīja krimināllietu sakarā ar apsūdzētā /Persona A/ aizstāves zvērināta advokāta palīdzes Agates Lasmanes kasācijas sūdzību par Vidzemes apgabaltiesas 2024. gada 19. jūnija spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Ar Vidzemes rajona tiesas 2023. gada 14. novembra spriedumu

/Persona A/, personas kods /personas kods/,

atzīts par vainīgu Krimināllikuma 175. panta trešajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā un sodīts ar brīvības atņemšanu uz 6 mēnešiem;

atzīts par vainīgu Krimināllikuma 312. panta otrajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā un sodīts ar īslaicīgu brīvības atņemšanu uz 2 mēnešiem.

Saskaņā ar Krimināllikuma 50. panta pirmo un trešo daļu galīgais sods /Persona A/ noteikts brīvības atņemšana uz 7 mēnešiem.

No /Persona A/ valsts labā piedzīti procesuālie izdevumi 915euro par aizstāvja sniegto juridisko palīdzību.

[2] Ar Vidzemes rajona tiesas 2023. gada 14. novembra spriedumu /Persona A/ atzīts par vainīgu un sodīts par sveša transportlīdzekļa slepenu nolaupīšanu no glabātavas.

Ar minēto spriedumu /Persona A/ atzīts par vainīgu un sodīts pēc Krimināllikuma 312. panta otrās daļas par izvairīšanos no tiesību ierobežošanas soda izciešanas.

[3] Ar Vidzemes apgabaltiesas 2024. gada 19. jūnija spriedumu, iztiesājot lietu sakarā ar apsūdzētā /Persona A/ apelācijas sūdzību, Vidzemes rajona tiesas 2023. gada 14. novembra spriedums atcelts daļā par apsūdzētajam /Persona A/ noteikto sodu.

Apsūdzētais /Persona A/:

pēc Krimināllikuma 175. panta trešās daļas sodīts ar brīvības atņemšanu uz 5 mēnešiem;

pēc Krimināllikuma 312. panta otrās daļas sodīts ar īslaicīgu brīvības atņemšanu uz 1 mēnesi 15 dienām.

Saskaņā ar Krimināllikuma 50. panta pirmo un trešo daļu /Persona A/ galīgais sods noteikts brīvības atņemšana uz 6 mēnešiem.

Pārējā daļā pirmās instances tiesas spriedums atstāts negrozīts.

[4] Par Vidzemes apgabaltiesas 2024. gada 19. jūnija spriedumu aizstāve A. Lasmane iesniegusi kasācijas sūdzību, kurā lūdz atcelt apelācijas instances tiesas spriedumu daļā par apsūdzētajam /Persona A/ noteikto sodu un atceltajā daļā nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Kasācijas sūdzība pamatota ar turpmāk norādītajiem argumentiem.

[4.1] Apelācijas instances tiesa nepamatoti noteikusi apsūdzētajam /Persona A/ brīvības atņemšanas sodu, jo nav pilnībā izvērtējusi apsūdzētā veselības stāvokli raksturojošās ziņas, proti, ka veselības traucējumu dēļ viņam ir izveidojies smagas pakāpes funkcionālo spēju ierobežojums, noteikta II invaliditātes grupa un epizodiski ir nepieciešama asistenta palīdzība vai uzraudzība.

[4.2] Turklāt apelācijas instances tiesa savu atzinumu par brīvības atņemšanas soda noteikšanu apsūdzētajam /Persona A/ nav pamatojusi atbilstoši Kriminālprocesa likuma 564. pantā noteiktajam par tiesas sprieduma pamatotību.

[4.3] Tādējādi apelācijas instances tiesa pieļāvusi Kriminālprocesa likuma 574. panta 1. punktā norādīto pārkāpumu, kā arī Kriminālprocesa likuma 564. panta ceturtās daļas pārkāpumu, kas atzīstami par būtiskiem šā likuma 575. panta trešās daļas izpratnē.

Motīvu daļa

[5] Senāts atzīst, ka kasācijas instances tiesai ir jāsniedz atbilde, vai apelācijas instances tiesa, nosakot sodu apsūdzētajam /Persona A/, ir pieļāvusi Kriminālprocesa likuma 574. panta 1. punktā norādīto pārkāpumu.

[5.1] Kriminālprocesa likuma 511. panta otrā daļa noteic, ka spriedumam ir jābūt tiesiskam un pamatotam. Atbilstoši Kriminālprocesa likuma 512. panta pirmajai daļai tiesa, taisot spriedumu, pamatojas uz materiālo un procesuālo tiesību normām. Savukārt Kriminālprocesa likuma 527. pantā likumdevējs ir izvirzījis konkrētas prasības notiesājoša sprieduma motīvu daļai arī attiecībā uz nosakāmo sodu, šā panta otrās daļas 6. punktā ietverot norādi uz nepieciešamību norādīt motīvus konkrētā soda piemērošanai.

Apelācijas instances tiesas nolēmuma saturs noteikts Kriminālprocesa likuma 564. pantā. Atbilstoši šā panta ceturtajai daļai nolēmuma motīvu daļā norādāms apelācijas instances tiesas atzinums par apelācijas sūdzības vai protesta pamatotību, apstākļi, ko noskaidrojusi apelācijas instances tiesa, pierādījumi, kas apstiprina apelācijas instances tiesas atzinumu, motīvi, kāpēc apelācijas instances tiesa noraida kādus pierādījumus, un likumi, pēc kuriem tā vadās.

Senāts atzīst, ka, nosakot sodu par izdarītajiem noziedzīgajiem nodarījumiem un galīgo sodu, apelācijas instances tiesa minētās Kriminālprocesa likuma normas nav ievērojusi.

[5.2] Saskaņā ar Latvijas Republikas Satversmes 92. pantu ikviens var aizstāvēt savas tiesības un likumīgās intereses taisnīgā tiesā. Taisnīgas tiesas būtisks elements ir arī piespriedē soda taisnīgums. Par taisnīgu nav atzīstams sods, kas neatbilst tiesību normām vai nav pamatots atbilstoši likuma prasībām.

Krimināllikuma 46. pantā reglamentēti soda noteikšanas vispārīgie principi, kas obligāti ņemami vērā, nosakot sodu katrā konkrētā gadījumā.

Saskaņā ar šā panta pirmo daļu, nosakot soda veidu, ņem vērā izdarītā noziedzīgā nodarījuma raksturu un radīto kaitējumu, kā arī vainīgā personību. Savukārt soda mērķis noteikts Krimināllikuma 35. panta otrajā daļā.

Juridiskajā literatūrā pausts viedoklis, ka ziņas, kas raksturo personību un kurām ir krimināltiesiska nozīme, skar četrus cilvēka dzīves un darbības aspektus: 1) fizisko stāvokli; 2) psihisko stāvokli; 3) sociālo statusu un 4) tiesisko statusu, un to izvērtēšana ļauj, no vienas puses, noskaidrot personas noziedzīgās uzvedības cēloņus, tās noziedzīgo tieksmju stabilitāti, bet, no otras puses, noteikt maksimāli lietderīgo soda veidu, lai sasniegtu tā mērķi. Savukārt viens no apstākļiem, kas raksturo personas fizisko stāvokli, ir invaliditāte (*Krastiņš U., Liholaja V. Krimināllikuma komentāri. Pirmā daļas (I-VIII²nodaļa). Otrais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2018, 197. lpp.*).

Tādējādi ziņas par personas invaliditāti ir personību raksturojošās ziņas, kam ir būtiska nozīme individualizēta un taisnīga soda noteikšanā.

[5.2] Atsaucoties uz Krimināllikuma 46. panta otro daļu, apelācijas instances tiesa norādījusi, ka, nosakot apsūdzētajam /Persona A/ sodu, tā ņem vērā apsūdzētajam inkriminēto noziedzīgo nodarījumu raksturu, radīto kaitējumu, kā arī apsūdzētā personību, tai skaitā veselības stāvokli raksturojošās ziņas.

Izvērtējusi ambulatorās tiesu psihiatriskās ekspertīzes eksperta 2021. gada 29. septembra un papildu ambulatorās tiesu psihiatriskās ekspertīzes eksperta 2023. gada 4. aprīļa atzinumu secinājumos ietvertās ziņas, liecinieku /Persona B/ un /Persona C/ liecības par apsūdzētajam /Persona A/ konstatētajiem garīgās veselības traucējumiem, kā arī Veselības un darbspēju ekspertīzes ārstu valsts komisijas 2024. gada 19. marta lēmumu par /Persona A/ noteikto II invaliditātes grupu, apelācijas instances tiesa atzinusi, ka apsūdzētais apzinās savas garīgās veselības problēmas, bet nav pielicis visas nepieciešamās pūles, lai stabilizētu savu psihiskās veselības stāvokli, ko apstiprina apreibinošu vielu lietošanas fakts, kā arī viņam noteiktā alkohola atkarība. Līdz ar to apelācijas instances tiesa atzinusi, ka apsūdzētā /Persona A/ izolēšana no sabiedrības ir ne tikai sabiedrības, bet arī paša apsūdzētā interesēs.

Atbilstoši Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk – Konvencija) 3. panta nosacījumiem nevienam cilvēkam nedrīkst pakļaut spīdzināšanai vai cietsirdīgi vai pazemojoši ar viņu apieties vai sodīt.

Interpretējot Konvencijas 3. pantu, Eiropas Cilvēktiesību tiesa atzinusi, ka, ja persona sirgst ar smagu slimību, tad valstij jānodrošina iespēja tai piemērot tāda veida sodu un tā izpildes pasākumus, kas nepakļautu attiecīgo personu tik lielām grūtībām un ciešanām, kuras pārsniedz pieļaujamo ciešanu līmeni (*Eiropas Cilvēktiesību tiesas (Lielā palāta) 2009. gada 10. marta sprieduma lietā “Paladi v. Moldova”, iesnieguma Nr.39806/05, 72. punkts*).

Senāts ir paudis atziņu, ka apsūdzētā ar invaliditāti ievietošana ieslodzījumā pati par sevi nerada cilvēktiesību pārkāpumu, ja vien netiek konstatēts, ka, atrodoties ieslodzījumā, apsūdzētais tiek pakļauts tādām ciešanām, kas sasniedz necilvēcīgas un pazemojošas izturēšanās sliekšni (*Senāta 2018. gada 11. septembra lēmuma lietā Nr. SKK-255/2018, [ECLI:LV:AT:2018:0911.11400001716.3.L](#), 8.3. punkts*).

Personas ar veselības traucējumiem ieslodzījumā ir pakļautas lielākām ciešanām nekā veselas personas, tādēļ rūpīgi jāvērtējama nepieciešamība šādām personām piemērot ar brīvības atņemšanu saistītu sodu. Izvērtējot ar smagu slimību sirgstošu personu iespēju izciest brīvības atņemšanas sodu, tiesai ir jāņem vērā Latvijas Republikas Satversmes 95. un 111. pantā noteiktās pamattiesības (*Senāta 2021. gada lēmums lietā Nr. [SKK-~~I~~/2021](#), pieejams *Augstākās tiesas tīmekļvietnē*).*

Senāts konstatē, ka ar Veselības un darbspēju ekspertīzes ārstu valsts komisijas 2024. gada 19. marta lēmumu /Persona A/ noteikta II invaliditātes grupa. No minētā lēmuma redzams, ka /Persona A/ psihiskās veselības traucējumu dēļ ir izveidojies smagas pakāpes funkcionālo spēju ierobežojums ar vispārējo darbspēju zaudējumu 60–79 % apmērā. Turklāt lēmumā norādīts, ka /Persona A/ periodiski nepieciešami asistenta pakalpojumi. Invaliditāte, darbspēju zaudējums un asistenta nepieciešamība noteikta līdz 2026. gada 15. februārim.

Līdz ar to Senāts konstatē, ka, izlemjot jautājumu par apsūdzētajam /Persona A/ nosakāmo sodu, apelācijas instances tiesa nav analizējusi apsūdzētajam noteiktā soda atbilstību Krimināllikuma 35. pantā norādītajam soda mērķim, aprobežojoties vienīgi ar vispārīgu un nemotivētu apgalvojumu, ka Krimināllikuma 35. pantā noteiktais soda mērķis ir sasniedzams, nosakot apsūdzētajam sodu brīvības atņemšanas veidā, kā arī formāli norādījusi uz iespējām saņemt medicīniskos pakalpojumus un medikamentus Cietuma slimnīcā, bet nav izvērtējusi, vai /Persona A/, kuram sakarā ar smagiem psihiskās veselības traucējumiem noteikta II invaliditātes grupa un indicēti asistenta epizodiski pakalpojumi vai uzraudzība, atrodoties brīvības atņemšanas vietā, netiks pakļauts tādām ciešanām, kas sasniedz necilvēcīgas un pazemojošas izturēšanās sliekšni.

[6] Ievērojot minēto, Senāts atzīst, ka apelācijas instances tiesa ir nepareizi piemērojusi Krimināllikuma 46. panta otro daļu, tādējādi pieļaujot Kriminālprocesa likuma 574. panta 1. punktā norādīto pārkāpumu.

Minētais pārkāpums ir pamats apelācijas instances tiesas sprieduma atcelšanai daļā par apsūdzētajam /Persona A/ noteikto sodu pēc Krimināllikuma 175. panta trešās daļas, 312. panta otrās daļas un galīgo sodu, kas noteikts saskaņā ar Krimināllikuma 50. panta pirmo un trešo daļu.

[7] Kriminālprocesa likuma 588. panta 3.¹ daļā noteikts, ka, ja kasācijas instances tiesa pieņem šā likuma 587. panta pirmās daļas 2. punktā paredzēto lēmumu, tā izlemj jautājumu arī par drošības līdzekli.

Pirmstiesas kriminālprocesā apsūdzētajam /Persona A/ piemērots drošības līdzeklis – uzturēšanās noteiktā vietā –, kas ar iepriekšējo instanču tiesu nolēmumiem atstāts negrozīts.

Senāts atzīst, ka apsūdzētajam /Persona A/ turpināma minētā drošības līdzekļa piemērošana, jo nav zudis vai mainījies tā piemērošanas pamats, nav mainījušies drošības līdzekļu piemērošanas nosacījumi, kā arī nav konstatēti citi apstākļi, kas būtu par pamatu drošības līdzekļu grozīšanai vai atcelšanai. Senāts atzīst, ka apsūdzētajam piemērotais drošības līdzeklis ir samērīgs un nepamatoti neierobežo viņa pamattiesības.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Kriminālprocesa likuma 585. panta un 587. panta pirmās daļas 2. punktu, Senāts

nolēma

atcelt Vidzemes apgabaltiesas 2024. gada 19. jūnija spriedumu daļā par /Persona A/ noteikto sodu pēc Krimināllikuma 175. panta trešās daļas, 312. panta otrās daļas un galīgo sodu, kas noteikts saskaņā ar Krimināllikuma 50. panta pirmo un trešo daļu, un šajā daļā nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai Vidzemes apgabaltiesai;

pārējā daļā Vidzemes apgabaltiesas 2024. gada 19. jūnija spriedumu atstāt negrozītu;

apsūdzētajam /Persona A/ turpināt piemērot drošības līdzekli – uzturēšanās noteiktā vietā.

Lēmums nav pārsūdzams.

A. Branta

I. Jansone

A. Poļakova